

KRIMINOLOGIYA VA JINOIY ODIL SUDLOV

ILMIY-AMALIY JURNAL

2024-yil 2-son

VOLUME 4 / ISSUE 2 / 2024
ISSUE DOI: 10.51788/TSUL.CCJ.4.2.

ISSN 2181-2179
DOI: 10.51788/TSUL.CCJ.

**MUASSIS:
TOSHKENT DAVLAT
YURIDIK UNIVERSITETI**

“Kriminologiya va jinoiy odil sudlov” ilmiy-amaliy jurnali O‘zbekiston matbuot va axborot agentligi tomonidan 2021-yil 18-martda 1160-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatidan o‘tkazilgan.

Ushbu jurnal O‘zbekiston Respublikasi Huquqni muhofaza qilish akademiyasi bilan hamkorlikda tashkil etilgan.

Jurnal O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta‘lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi jurnallari ro‘yxatiga kiritilgan.

Mualliflik huquqlari Toshkent davlat yuridik universitetiga tegishli. Barcha huquqlar himoyalangan. Jurnal materiallaridan foydalanish, tarqatish va ko‘paytirish muassis ruxsati bilan amalga oshiriladi.

Sotuvda kelishilgan narxda.

Muharrirlar:

Y. Mahmudov, M. Sharifova,
Y. Yarmolik, E. Mustafayev

Musahhih:

S. Rasulova

Texnik muharrir:

U. Sapayev

Dizayner:

D. Rajapov

Tahririyat manzili:

100047. Toshkent shahri,
Sayilgoh ko‘chasi, 35.

Tel.: (0371) 233-66-36, 233-41-09.

Faks: (0371) 233-37-48.

Veb-sayt: www.ccj.tsul.uz

E-mail: criminologyjournal@tsul.uz

Obuna indeksi: 1386.

Jurnal 24.06.2024-yilda
bosmaxonaga topshirildi.

Qog‘oz bichimi: A4.

Shartli bosma tabog‘i: 7,6.

Adadi: 100. Buyurtma: № 88.

TDYU bosmaxonasida chop etildi.

© Toshkent davlat yuridik universiteti

BOSH MUHARRIR

N. Salayev – Toshkent davlat yuridik universiteti Jinoyat huquqi, kriminologiya va korrupsiyaga qarshi kurashish kafedrasida professori, yuridik fanlar doktori

BOSH MUHARRIR

S. Samadov – O‘zbekiston Respublikasi Huquqni muhofaza qilish akademiyasi boshlig‘i v.v.b.

BOSH MUHARRIR O‘RINBOSARI

D. Bazarova – Toshkent davlat yuridik universiteti Jinoyat-protsessual huquqi kafedrasida mudiri, yuridik fanlar doktori, professor

MAS‘UL MUHARRIR

K. Hakimov – TDYU Jinoyat huquqi, kriminologiya va korrupsiyaga qarshi kurashish kafedrasida mudiri, yuridik fanlar doktori, dotsent

TAHRIR HAY‘ATI A‘ZOLARI

M. Rustambayev – O‘zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti rektori, yuridik fanlar doktori, professor

F. Raximov – O‘zbekiston Respublikasi Huquqni muhofaza qilish akademiyasi professori, yuridik fanlar doktori

Q. Abdurasulova – Toshkent davlat yuridik universiteti professori, yuridik fanlar doktori

V. Davlyatov – yuridik fanlar bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

S. Niyozova – Toshkent davlat yuridik universiteti professori, yuridik fanlar doktori

Sh. Haydarov – Toshkent davlat yuridik universiteti professor v.b., yuridik fanlar doktori

R. Kabulov – O‘zbekiston Respublikasi IIV akademiyasi professori, yuridik fanlar doktori

B. Umirzakov – O‘zbekiston Respublikasi IIV akademiyasi dotsenti, yuridik fanlar bo‘yicha falsafa doktori (PhD)

A. Baratov – Toshkent davlat yuridik universiteti dotsenti, yuridik fanlar nomzodi

I. Astanov – O‘zbekiston Respublikasi Huquqni muhofaza qilish akademiyasi professori, yuridik fanlar doktori

B. Pulatov – O‘zbekiston Respublikasi Huquqni muhofaza qilish akademiyasi professori, yuridik fanlar doktori

**УЧРЕДИТЕЛЬ:
ТАШКЕНТСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ
ЮРИДИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ**

Правовой научно-практический журнал «Криминология и уголовное правосудие» зарегистрирован Агентством печати и информации Узбекистана 18 марта 2021 года с удостоверением № 1160.

Этот журнал создан при сотрудничестве с Правоохранительной академией Республики Узбекистан.

Журнал включён в перечень журналов Высшей аттестационной комиссии при Министерстве высшего образования, науки и инноваций Республики Узбекистан.

Авторские права принадлежат Ташкентскому государственному юридическому университету. Все права защищены. Использование, распространение и воспроизведение материалов журнала осуществляется с разрешения учредителя.

Реализуется по договорной цене.

Редакторы:

Й. Махмудов, М. Шарифова,
Е. Ярмолик, Э. Мустафаев

Корректор:

С. Расулова

Технический редактор:

У. Сапаев

Дизайнер:

Д. Ражапов

Адрес редакции:

100047. Город Ташкент,
улица Сайилгох, 35.

Тел.: (0371) 233-66-36, 233-41-09.

Факс: (0371) 233-37-48.

Веб-сайт: www.ccj.tsul.uz

E-mail: criminologyjournal@tsul.uz

Подписной индекс: 1386.

Журнал передан в типографию
24.06.2024.

Формат бумаги: А4.

Усл. п. л. 7,6. Тираж: 100 экз.

Номер заказа: 88.

Отпечатано в типографии ТГЮУ.

© Ташкентский государственный
юридический университет

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР

Н. Салаев – доктор юридических наук, профессор кафедры уголовного права, криминологии и противодействия коррупции Ташкентского государственного юридического университета

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР

С. Самадов – врио начальника Правоохранительной академии Республики Узбекистан

ЗАМЕСТИТЕЛЬ ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА

Д. Базарова – доктор юридических наук, профессор, заведующая кафедрой уголовно-процессуального права Ташкентского государственного юридического университета

ОТВЕТСТВЕННЫЙ РЕДАКТОР

К. Хакимов – доктор юридических наук, доцент, заведующий кафедрой уголовного права, криминологии и противодействия коррупции Ташкентского государственного юридического университета

ЧЛЕНЫ РЕДКОЛЛЕГИИ

М. Рустамбаев – доктор юридических наук, профессор, ректор Университета общественной безопасности Республики Узбекистан

Ф. Рахимов – доктор юридических наук, профессор Правоохранительной академии Республики Узбекистан

К. Абдурашулова – доктор юридических наук, профессор Ташкентского государственного юридического университета

В. Давлятов – доктор философии по юридическим наукам (PhD), доцент

С. Ниёзова – доктор юридических наук, профессор Ташкентского государственного юридического университета

Ш. Хайдаров – доктор юридических наук, и.о. профессора Ташкентского государственного юридического университета

Р. Кабулов – доктор юридических наук, профессор Академии МВД Республики Узбекистан

Б. Умирзаков – доктор философии по юридическим наукам (PhD), доцент Академии МВД Республики Узбекистан

А. Баратов – кандидат юридических наук, доцент Ташкентского государственного юридического университета

И. Астанов – доктор юридических наук, профессор Правоохранительной академии Республики Узбекистан

Б. Пулатов – доктор юридических наук, профессор Правоохранительной академии Республики Узбекистан

**FOUNDER: TASHKENT STATE
UNIVERSITY OF LAW**

"The scientific-practical journal "Criminology and Criminal Justice" was registered by the Press and Information Agency of Uzbekistan on March 18, 2021, with certificate No. 1160.

This journal was founded in cooperation with the Law Enforcement Academy of the Republic of Uzbekistan. The journal is included in the list of journals of the Higher Attestation Commission under the Ministry of Higher Education, Science and Innovations of the Republic of Uzbekistan.

Copyright belongs to Tashkent State University of Law. All rights reserved. Use, distribution and reproduction of materials of the journal are carried out with the permission of the founder.

Agreed-upon price.

Editors:

Y. Makhmudov, M. Sharifova,
Y. Yarmolik, E. Mustafaev

Proofreader:

S. Rasulova

Technical editor:

U. Sapaev

Designer:

D. Rajapov

Editorial office address:

100047. Tashkent city,
Sayilgokh street, 35.

Phone: (0371) 233-66-36,
233-41-09.

Fax: (0371) 233-37-48.

Website: www.ccj.tsul.uz

E-mail: criminologyjournal@tsul.uz

Subscription index: 1386.

The journal is submitted to the Printing house on 24.06.2024.

Paper size: A4.

Cond.p.f: 7,6.

Units: 100. Order: № 88.

Printed in the Printing house of TSUL

© Tashkent State University of Law

EDITOR-IN-CHIEF

N. Salayev – Professor of the Department of Criminal Law, Criminology and Anti-Corruption of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

EDITOR-IN-CHIEF

S. Samadov – Acting Head of the Law Enforcement Academy of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF

D. Bazarova – Head of the Department of Criminal and Procedural Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law , Professor

EXECUTIVE EDITOR

K. Khakimov – Head of the Department of Criminal Law, Criminology and Anti-Corruption of TSUL, Doctor of Law, Associate professor

MEMBERS OF THE EDITORIAL BOARD

M. Rustambayev – Rector of the University of Public Security of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law, Professor

F. Raximov – Professor of the Law Enforcement Academy of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law

Q. Abdurasulova – Professor of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

V. Davlyatov – Doctor of Philosophy in Legal Sciences (PhD), Associate Professor

S. Niyozova – Professor of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

Sh. Khaydarov – Acting professor of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

R. Kabulov – Professor of the Ministry of Internal Affairs of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law

B. Umirzakov – Associate professor of the Ministry of Internal Affairs of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy in Legal Sciences (PhD)

A. Baratov – Associate professor of Tashkent State University of Law, Candidate of Legal Sciences

I. Astanov – Professor of the Law Enforcement Academy of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law

B. Pulatov – Professor of the Law Enforcement Academy of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law

MUNDARIJA

12.00.08 – JINOYAT HUQUQI. KRIMINOLOGIYA. JINOYAT-IJROIYA HUQUQI

O'razaliyev Murod Qorayevich

GIYOHVANDLIK BILAN BOG'LIQ JINOYATLARGA QARSHI KURASHISHDA
XALQARO HAMKORLIK MASALALARI 8

Xudaykulov Feruzbek Xurramovich

QILMISHNI KVALIFIKATSIYA QILISHDA JINOYAT OBYEKTIV TOMONI
FAKULTATIV BELGILARINING AHAMIYATI19

Mamajanov Abrorbek Mirabdullayevich

Muxammedaliyev Dauletali Muxammedali uli

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI JINOYAT QONUNCHILIGI BO'YICHA
TERRORIZMNI MOLIYALASHTIRISH UCHUN JINOIY JAVOBGARLIK34

12.00.12 – KORRUPSIYA MUAMMOLARI

Majidov Shahzod Abdixalil o'g'li

KORRUPSIYAGA OID HUQUQBUZARLIKLAR HAQIDA XABAR BERGAN
SHAXSLARGA HIMOYA ORDERINI TAQDIM ETISH MASALALARI46

12.00.14 – HUQUQBUZARLIKLAR PROFILAKTIKASI. JAMOAT XAVFSIZLIGINI TA'MINLASH. PROBATSIYA FAOLİYATI (YURIDIK FANLAR)

Xo'jamberdiyev Farrux Komilovich

JAMOAT XAVFSIZLIGINI TA'MINLASH MEXANIZMINING ILMIY-NAZARIY
TAHLILI57

СОДЕРЖАНИЕ

12.00.08 – УГОЛОВНОЕ ПРАВО. КРИМИНОЛОГИЯ. УГОЛОВНО-ИСПОЛНИТЕЛЬНОЕ ПРАВО

Уразалиев Мурод Кораевич

ВОПРОСЫ МЕЖДУНАРОДНОГО СОТРУДНИЧЕСТВА В БОРЬБЕ
С ПРЕСТУПЛЕНИЯМИ, СВЯЗАННЫМИ С НАРКОТИКАМИ 8

Худайкулов Ферузбек Хуррамович

ЗНАЧЕНИЕ ФАКУЛЬТАТИВНЫХ ПРИЗНАКОВ ОБЪЕКТИВНОЙ СТОРОНЫ
ПРЕСТУПЛЕНИЯ ПРИ КВАЛИФИКАЦИИ ДЕЯНИЯ19

Мамажанов Аброрбек Мирабдуллаевич

Мухаммедалиев Даулетали Мухаммедали улы
УГОЛОВНАЯ ОТВЕТСТВЕННОСТЬ ЗА ФИНАНСИРОВАНИЕ ТЕРРОРИЗМА
ПО УГОЛОВНОМУ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВУ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН34

12.00.12 – ПРОБЛЕМЫ КОРРУПЦИИ

Мажидов Шахзод Абдихалил угли

ВОПРОСЫ ПРЕДОСТАВЛЕНИЯ ОХРАННОГО ОРДЕРА ЛИЦАМ,
СООБЩИВШИМ О КОРРУПЦИОННЫХ ПРАВОНАРУШЕНИЯХ46

12.00.14 – ПРОФИЛАКТИКА ПРАВОНАРУШЕНИЙ. ОБЕСПЕЧЕНИЕ ОБЩЕСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ. ПРОБАЦИЯ (ПО ЮРИДИЧЕСКИМ НАУКАМ)

Хужамбердиев Фаррух Комилович

НАУЧНО-ТЕОРЕТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ МЕХАНИЗМА ОБЕСПЕЧЕНИЯ
ОБЩЕСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ57

CONTENTS

12.00.08 – CRIMINAL LAW, PREVENTION OF OFFENSES. CRIMINOLOGY. CRIMINAL PROCEDURAL LAW

Orazaliev Murad Korayevich

ISSUES OF INTERNATIONAL COOPERATION IN COMBATING
DRUG-RELATED CRIMES 8

Khudaykulov Feruzbek Khurramovich

THE IMPORTANCE OF FACULTATIVE SIGNS OF THE CRIME'S OBJECTIVE
SIDE IN QUALIFICATION OF CRIMINAL ACTS19

Mamajanov Abrorbek Mirabdullayevich

Muxammedaliyev Dauletali Muxammedali uli

CRIMINAL LIABILITY FOR THE FINANCING OF TERRORISM UNDER
THE CRIMINAL LEGISLATION OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN34

12.00.12 – CORRUPTION PROBLEMS

Majidov Shakhzod Abdikhalil ugli

ISSUES OF GRANTING A PROTECTION ORDER TO PERSONS WHO HAVE
REPORTED CORRUPTION OFFENSES46

12.00.14 – CRIME PREVENTION. ENSURING PUBLIC SAFETY. PROBATION ACTIVITY (LEGAL SCIENCES)

Khujamberdiev Farrukh Komilovich

SCIENTIFIC AND THEORETICAL ANALYSIS OF THE MECHANISM FOR ENSURING
PUBLIC SAFETY57

Kelib tushgan / Получено / Received: 15.05.2024
Qabul qilingan / Принято / Accepted: 05.06.2024
Nashr etilgan / Опубликовано / Published: 24.06.2024

DOI: 10.51788/tsul.ccj.4.2./JVNP6876
UDC: 341.23:343.575(045)(575,8)

GIYOHVANDLIK BILAN BOG'LIQ JINOYATLARGA QARSHI KURASHISHDA XALQARO HAMKORLIK MASALALARI

O'razaliyev Murod Qorayevich,

Toshkent davlat yuridik universiteti professori,
yuridik fanlar doktori

ORCID: 0009-0003-8665-950X

e-mail: murodbekurazaliyev@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada giyohvandlikka qarshi kurashishda xalqaro hamkorlikni takomillashtirish istiqbollari, giyohvandlik vositalari va psixotrop moddalarni iste'mol qilish muammosi, uning salbiy oqibatlari haqida fikr yuritiladi. Xususan, giyohvandlikka qarshi kurashishga qaratilgan xalqaro hujjatlar, jumladan, 1961-yildagi Giyohvandlik vositalari to'g'risidagi yagona konvensiya, 1971-yildagi Psixotrop moddalar to'g'risidagi konvensiya hamda boshqa bir qator xorijiy va mahalliy qonun hujjatlari tahlil qilingan. Giyohvandlik moddalari iste'molining global ko'lami hamda ularning salbiy ta'siri, shuningdek, uyushgan jinoyatchilik va korrupsiya kabi muammolarni hal qilishda xalqaro hamkorlikning ahamiyati qayd etilgan. Ushbu masaladagi milliy va xalqaro sa'y-harakatlar, ularning muvaffaqiyatli ijrosini ta'minlash uchun xalqaro tashkilotlar, jumladan, Mustaqil Davlatlar Hamdo'stligi (MDH) va Shanhay hamkorlik tashkiloti (ShHT)ning roli ta'kidlangan. Giyohvandlikka qarshi kurashishda samarali xalqaro hamkorlikni yo'lga qo'yish va bu borada mamlakatlar qonunchilik bazasini muvofiqlashtirish muhimligiga urg'u berilgan.

Kalit so'zlar: giyohvandlik, iste'mol qilish, giyohvandlikka qarshi kurashish, xalqaro hamkorlik, konvensiya, psixotrop moddalar, xalqaro normalar.

ВОПРОСЫ МЕЖДУНАРОДНОГО СОТРУДНИЧЕСТВА В БОРЬБЕ С ПРЕСТУПЛЕНИЯМИ, СВЯЗАННЫМИ С НАРКОТИКАМИ

Уразалиев Мурод Кораевич,

доктор юридических наук, профессор
Ташкентского государственного
юридического университета

Аннотация. В данной статье рассматриваются перспективы совершенствования международного сотрудничества в борьбе с наркоманией, проблема употребления наркотических средств и психотропных веществ и её негативные последствия. В частности, анализируются международные документы, направленные на борьбу с наркоманией, в том числе Единая конвенция о наркотических средствах 1961 года, Конвенция о психотропных веществах 1971 года и ряд других зарубежных и национальных законодательных актов. Отмечается значение международного сотрудничества в решении таких проблем, как употребление наркотических веществ в глобальном масштабе, его негативное воздействие, организованная преступность и коррупция. Подчёркивается роль международных организаций, таких как Содружество Независимых Государств (СНГ) и Шанхайская организация сотрудничества (ШОС), в обеспечении успешного выполнения национальных и международных усилий по данному вопросу. Указывается важность налаживания эффективного международного сотрудничества в борьбе с наркоманией и координации законодательной базы стран в этом направлении.

Ключевые слова: наркомания, употребление, борьба с наркоманией, международное сотрудничество, конвенция, психотропные вещества, международные нормы.

ISSUES OF INTERNATIONAL COOPERATION IN COMBATING DRUG-RELATED CRIMES

Orazaliev Murad Korayevich,

Professor of Tashkent State University of Law,
Doctor of Sciences in Law

Abstract. This article examines the prospects for improving international cooperation in combating drug addiction, the problem of consumption of narcotic drugs and psychotropic substances, and its negative consequences. In particular, international documents aimed at combating drug addiction were analyzed, including the Single Convention on Narcotic Drugs of 1961, the Convention on Psychotropic Substances of 1971, as well as a number of other foreign and domestic legal documents. The global scale of drug use and its negative consequences are highlighted, as well as the importance of international cooperation in addressing such problems as organized crime and corruption. National and international efforts in that regard and the role of international organizations, including the Commonwealth of Independent States (CIS) and the Shanghai Cooperation Organization (SCO), in ensuring their successful implementation are highlighted. The importance of establishing effective international cooperation in combating drug addiction and coordinating the legislative framework of countries in this area was emphasized.

Keywords: drug abuse, consumption, fight against drug abuse, international cooperation, convention, psychotropic substances, international norms.

Kirish

Mamlakatimizda so‘nggi yillarda giyohvandlik vositalari va psixotrop moddalar bilan bog‘liq holda sodir etilayotgan jinoyatlarga qarshi kurashish davlat jinoyat-huquqiy siyosatining asosiy yo‘nalishlaridan biriga aylangan hech birimizga sir emas. Bugungi kunda giyohvandlik vositalari va psixotrop moddalar bilan bog‘liq holda sodir etiladigan jinoyatlarning ijtimoiy xavfliligi shaxs, jamiyat va davlatga zarar yetkazish darajasi bilan juda yuqoridir.

Insonning giyohvandlik vositalari bilan o‘zaro munosabatlari turli mamlakatlarda va tarixiy davrlarda ularni qadimgi diniy marosimlarni o‘tkazishning muqarrar atributi sifatida qo‘llashdan tibbiy maqsadlarda keng foydalanishgacha bo‘lgan katta yo‘lni bosib o‘tgan. Shundan keyingina bu “munosabatlar” giyohvandlik vositalarini lazzatlanish maqsadida iste‘mol qilish shakl-shamoyilini ifoda etgan. Hozirgi vaqtda Yevropa mamlakatlarining o‘zida faqat heroin iste‘mol qilishning umumiy darajasi, ekspertlarning baholashlariga ko‘ra, taxminan 85-90 tonnani tashkil etadi [1].

Material va metodlar

Maqolada tadqiq etishning mantiqiylik, tizimlilik, induksiya, deduksiya, qiyoslash, tasniflash, umumilmiy va maxsus usullaridan, ya‘ni qiyosiy-huquqiy, tahliliy, mantiqiy-yuridik va boshqa metodlaridan keng foydalanilgan. Shu bilan birga, xalqaro qonunchilikni tizimli o‘rgangan holda giyohvandlik va unga bog‘liq jinoyatlar bilan kurashish bo‘yicha bir qancha xulosalar qilingan.

Tadqiqot natijalari

Bugungi kunda aholisi giyohvandlik vositalari va psixotrop moddalar iste‘mol qilishi muammosiga duch kelmagan bironta ham davlat yo‘q. Giyohvandlik vositalari va psixotrop moddalarning tarqalish ko‘lamini tibbiy va ijtimoiy epidemiya bilan tenglashtirish mumkin. BMTning Giyohvandlik vositalari va jinoyatchilik bo‘yicha boshqarmasi (UNODC) ma‘lumotlariga ko‘ra, butun dunyoda taqiqlangan moddalarni hech bo‘lmasa bir marta iste‘mol qilgan odamlar 243 mln kishidan iborat bo‘lib, bu 15–64 yashar aholining 5 foizini tashkil etadi. Shulardan taxminan yarmi – hozirgi vaqtda giyohvandlik vositalarini iste‘mol qilayotgan shaxslar, ya‘ni baholash o‘tkazilgan sanaga qadar bir oy ichida taqiqlangan giyohvandlik vositalarini hech bo‘lmasa bir marta iste‘mol qilganlar. 1990-yillarning oxiridan boshlab taqiqlangan giyohvandlik vositalarini iste‘mol qiluvchilarning umumiy soni bir necha baravar ko‘paydi [2]. Yer yuzida giyohvandlik vositalari va psixotrop moddalarni noqonuniy sotishdan olinadigan yillik daromad, mutaxassislarining baholashlariga ko‘ra, 600 mlrd AQSh dollariga yetadi [3]. Giyohvandlikning salomatlik uchun salbiy oqibatlariga kelsak, giyohvandlik vositalari va psixotrop moddalarni iste‘mol qiladigan shaxslar o‘rtasida OIV kasalligi tarqalishining o‘rtacha ko‘rsatkichi 17,9 foiz darajasida baholanadiki, bu dunyo miqyosida OIV kasalligini yuqtirganlarning soni kamida 2,8 mln kishini tashkil etishini anglatadi. Taqiqlangan giyohvandlik vositalari va psixotrop moddalarni iste‘mol qilish natijasida yoki iste‘mol qilish bilan bog‘liq holda vafot etganlar soni har yili 104 000–263 000 kishini tashkil etadi [4].

Xalqaro hamjamiyat giyohvandlik vositalari va psixotrop moddalarni ishlab chiqarish va tarqatishga qarshi kurashish borasida juda katta tajriba to‘plagan. Mazkur

faoliyatning huquqiy asosini xalqaro qonunchilik manbalari, aksariyat hollarda xalqaro konvensiyalar tashkil etadi. Ushbu hujjatlarda giyohvandlik vositalari va psixotrop moddalarni iste'mol qilishning oldini olishdagi asosiy prinsiplar, shuningdek, giyohvandlikka qarshi kurashishning strategik asoslari mustahkamlangan.

Giyohvandlik vositalariga qarshi xalqaro kurashish ularning tarqatilishiga qarshi harakatlardan boshlangan. 1919-1920-yillarda Versal bitimining Versal-Vashington tizimi negizida Millatlar Ligasi tashkil etildi. Millatlar Ligasi o'z maqsadlari jumlasiga "giyohvandlik vositalari bilan savdo qilishni tartibga solish" masalasini kiritgan birinchi butunjahon tashkilotidir. Shu maqsadda afyun bo'yicha ikkinchi xalqaro bitim doirasida joriy etilgan statistik boshqaruv tizimini nazorat qilish uchun afyun bo'yicha doimiy markaziy kengash ta'sis etildi. Mazkur bitim qabul qilinishi bilan kengash afyun va uning analogi bo'lgan mahsulotlarini ishlab chiqarish, tayyorlash, ular bilan savdo qilish taqiqlanishiga erishdi. Shuningdek, kengash giyohvandlik vositalari bilan qonuniy xalqaro savdo uchun import guvohnomalari va ekspert ruxsatnomalari tizimini ham joriy etdi [5].

Tadqiqot natijalari tahlili

Jahonda giyohvandlik vositalari bilan bog'liq vaziyatni doimiy tahlil qilish zaruratidan kelib chiqib, 1961-yilda Giyohvandlik vositalarini nazorat qilish xalqaro qo'mitasi tashkil etilgan. Mazkur qo'mita mustaqil kvazisud organi bo'lib, uning asosiy vazifasi giyohvandlik vositalari va psixotrop moddalar ustidan nazorat to'g'risidagi xalqaro shartnomalar bajarilishining monitoringini yuritishdan iborat.

BMT a'zosi bo'lgan davlatlar giyohvandlik vositalari va psixotrop moddalar tarqatilishining ko'ngilsiz oqibatlari tahlilidan kelib chiqib, 1961-yilda Nyu York shahrida Giyohvandlik vositalari to'g'risidagi yagona konvensiyani qabul qildilar. Oradan o'n yil o'tgach, 1971-yilda Vena shahrida Psixotrop moddalar to'g'risidagi hamda 1988-yilda Giyohvandlik vositalari va psixotrop moddalar bilan qonunga xilof ravishda muomala qilishga qarshi kurashish to'g'risidagi konvensiyalar qabul qilindi. Mamlakatimiz mazkur konvensiyalarga O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining 1995-yil 24-fevraldagi "Giyohvandlik vositalari to'g'risidagi yagona konvensiyaga qo'shilish haqida"gi, "Psixotrop moddalar to'g'risidagi konvensiyaga qo'shilish haqida"gi, "Giyohvandlik vositalari va psixotrop moddalarni g'ayriqonuniy ravishda muomalaga kiritishga qarshi kurashish to'g'risidagi BMT konvensiyasiga qo'shilish haqida"gi 31-I-sonli qarorlariga muvofiq qo'shilgan. Shundan kelib chiqib, 1999-yil 19-avgustda O'zbekiston Respublikasining "Giyohvandlik vositalari va psixotrop moddalar to'g'risida"gi Qonuni [6] qabul qilindi. Ayni vaqtda uning qabul qilinishi O'zbekiston Respublikasi – BMTning uch xalqaro konvensiyasini imzolagan tomonlardan biri sifatida – giyohvandlik vositalari, psixotrop moddalar va ularning prekursorlari ustidan nazorat olib borish borasida olgan majburiyatlarining yagona huquqiy asosni yaratish yo'lidan borayotganini namoyish etadi. Bu esa mazkur qonunning 2-moddasiga muvofiq, agar O'zbekiston Respublikasining xalqaro shartnomasida O'zbekiston Respublikasining giyohvandlik vositalari, psixotrop moddalar va prekursorlar to'g'risidagi qonun hujjatlarida nazarda tutilganidan boshqacha qoidalar belgilangan bo'lsa, xalqaro shartnoma qoidalari qo'llanadi.

Ko'rsatilgan hujjatlarda ularni ratifikatsiya qilgan davlatlar uchun bir qator asosiy talablar belgilangan, shuningdek, ular davlatlarning milliy qonunchiligi uchun o'ziga xos zamin yaratadi. Hozirgacha Giyohvandlik vositalari to'g'risidagi yagona konvensiyaga 186 ta davlat qo'shilgan, Psixotrop moddalar to'g'risidagi konvensiyani esa 184 ta davlat imzolagan [7].

BMT nizomidan farqli o'laroq, konvensiyalar tashkilot ishtirokchilari qabul qilishi uchun majburiy hisoblanmaydi. U yoki bu mamlakat muayyan shartnomani ratifikatsiya qilishi ham, qilmasligi ham mumkin [8; 9]. Jahonning aksariyat davlatlari giyohvandlik vositalari ustidan nazorat olib boradigan ta'sirchan tizimni yaratishga ko'p kuch-g'ayrat sarflayotganiga qaramay, giyohvandlik vositalari ustidan nazorat to'g'risidagi xalqaro shartnomalarning barchasiga 10 ta davlat hali-hanuz qo'shilgani yo'q. Giyohvandlik vositalari ustidan nazorat to'g'risidagi xalqaro shartnomalarning birortasiga ham qo'shilmagan davlatlar mavjudligi xalqaro hamjamiyatning giyohvandlik vositalarini suiiste'mol qilish va ular bilan qonunga xilof ravishda muomala qilishga qarshi kurashish borasidagi umumiy harakatlariga putur yetkazadi.

Bu ikki konvensiyaning giyohvandlik vositalari va psixotrop moddalar bilan qonunga xilof ravishda muomala qilishga qarshi kurashish choralarini belgilashga qaratilgan qoidalarida muayyan yakdillik kuzatiladi. Ko'rsatilgan choralar konstitutsiyaviy, huquqiy va milliy-ma'muriy tizimlarni hisobga olgan holda qo'llanishi lozim. Shu jumladan, bunday choralar qatoriga quyidagilar ham kiradi:

- giyohvandlik vositalari va psixotrop moddalar bilan qonunga xilof ravishda muomala qilishga qarshi preventiv va repressiv tadbirlarni muvofiqlashtirishni ta'minlash uchun maxsus organ tuzish;

- giyohvandlik vositalari va psixotrop moddalar bilan qonunga xilof ravishda muomala qilishga qarshi kampaniyalarni o'tkazish uchun konvensiyalar ishtirokchisi bo'lgan mamlakatlarga xalqaro yordam ko'rsatish;

- giyohvandlik vositalari va psixotrop moddalar bilan qonunga xilof ravishda muomala qilishga qarshi kurashish tadbirlari keng ko'lamliligi, to'laqonli bajarilishini ta'minlash uchun xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlik qilish;

- mazkur konvensiyalarning maxsus vakolatli organlariga o'z chegaralari doirasida giyohvandlik vositalari va psixotrop moddalar bilan qonunga xilof ravishda muomala qilish bilan bog'liq faoliyat to'g'risida ma'lumotlar, shu jumladan, giyohvandlik vositalari, psixotrop moddalarni qonunga xilof ravishda yetishtirish, ishlab chiqarish, tayyorlash hamda ular bilan qonunga xilof ravishda muomala qilish to'g'risida ma'lumotlar berish.

Majburiyatlar ancha aniq mustahkamlanganiga va aksariyat davlatlar majburiy va ixtiyoriy statistik hisobotlarni vaqti-vaqti bilan taqdim etishlariga qaramay, ulardan ayrimlarining hamkorligini qoniqarli deb hisoblash mushkul. Afrika, Karib havzasi va Okeaniya mamlakatlarining ko'pgina hukumatlari o'z statistik hisobotlarini muntazam taqdim etmaydi. Giyohvandlik vositalari bo'yicha qo'mita tegishli hukumatlarga statistik hisobotlarni o'z vaqtida taqdim etishni so'rab takroran murojaat etganiga qaramay, bu mintaqalarda mamlakatlar hukumatlari tomonidan statistik hisobotlar taqdim etish darajasi oshgani yo'q [10]. Qo'mita ma'ruzalarida daromad darajasi

past bo'lgan bir qator mamlakatlar hukumatlari statistik hisobotlar taqdim etishda qiyinchiliklarga duch kelayotgani bir necha marta qayd etib o'tildi. Bu qiyinchiliklar ularning nazorat qilinadigan moddalarni tartibga solish milliy mexanizmlarida jiddiy kamchiliklar mavjudligidan dalolat beradi.

Shu narsa diqqatga sazovorki, 1961- va 1971-yilgi konvensiyalarda jinoyat sodir etayotgan giyohvandlarga ta'sir ko'rsatishning alohida turlari belgilangan. Xususan, giyohvandlik vositalari va psixotrop moddalarni suiiste'mol qilayotgan, ular bilan muomala qilishning belgilangan tartibiga qarshi jinoyatlar sodir etayotgan shaxslar uchun konvensiyalarning tomonlari hukm qilish yoki jazolashni bunday shaxslarni davolash, tarbiyalash hamda davolash tugallangandan keyin ular ustidan kuzatuv olib borish, ularning mehnat qobiliyatini tiklash va jamiyatga qaytarish uchun yuborish bilan almashtirishni nazarda tutishlari mumkin. Xalqaro hujjatlarning ko'pgina rag'batlantiruvchi yoki haddan tashqari insoniy qoidalari singari bu qoidalar ham o'zgartirilgan ko'rinishda O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksida qo'llangan.

Giyohvandlik vositalari va psixotrop moddalar bilan qonunga xilof ravishda muomala qilishga qarshi kurashishga qaratilgan xalqaro hujjatlar haqida gapirganda, 1988-yili Venada qabul qilingan Giyohvandlik vositalari va psixotrop moddalar bilan qonunga xilof ravishda muomala qilishga qarshi kurashish to'g'risidagi konvensiyaga alohida to'xtalib o'tish, bizningcha, o'rinli bo'ladi. Mazkur konvensiyada giyohvandlik vositalari va psixotrop moddalar bilan qonunga xilof ravishda muomala qilishga qarshi kurashish samaradorligini oshirish maqsadida bir qator profilaktika choralari nazarda tutilgan bo'lib, ularni shartli ravishda quyidagi guruhlarga ajratish mumkin:

- jinoyat-huquqiy profilaktika choralari. Ular jumlasiga giyohvandlik vositalari va psixotrop moddalar bilan qonunga xilof ravishda muomala qilish uchun javobgarlikni milliy qonunchilik normalarida mustahkamlash, jinoyat uchun jazo tayinlash va jazoni o'tashning alohida tartibi, musodara qilishni qo'llash, o'zaro yuridik yordam ko'rsatish, sud ishlarini yuritish, huquqni muhofaza qilish organlarining o'zaro aloqasi, jinoyat ishini ko'rish materiallarini berish va hokazolar kiradi;

- tashkiliy va iqtisodiy profilaktika choralari. Bu guruhga tarkibida giyohvandlik vositalari yoki psixotrop moddalar bo'lgan ekinlarni qonunga xilof ravishda ekish yoki yetishtirishga chek qo'yish choralari, ushbu mahsulotga bo'lgan noqonuniy talabga barham berish choralari, giyohvandlik vositalari va psixotrop moddalarni tijorat tartibida tashish hamda pochta orqali jo'natish ustidan nazorat qilish hamda hokazolar kiradi;

- informatsion choralar. Bu guruhga muayyan davlat hududida mazkur konvensiyaning amal qilishi to'g'risida axborot berish bilan bog'liq choralar kiradi.

Yuqorida aytib o'tganimizdek, giyohvandlik vositalari ustidan nazorat to'g'risidagi xalqaro konvensiyalarga deyarli barcha mamlakatlar qo'shilgan. Konvensiyalar xalqaro darajada amalga oshirilishi natijasida nazorat ostiga olingan moddalarning chiqib ketishi deyarli barham topdi. Giyohvandlik vositalari va psixotrop moddalar bilan qonunga xilof ravishda muomala qilishga oid muammolarni yechishga qaratilgan xalqaro sa'y-harakatlarga uyushgan, jinoyatchilik faoliyati va hokimiyatning barcha darajalaridagi korrupsiya ayniqsa, xalaqit bermoqda. Ham fuqarolar, ham

mansabdor shaxslarga nisbatan zo'rlik ishlatish, pora evaziga og'dirish, qo'rqitish va tovlamachilikni muntazam qo'llayotgan boy hamda qudratli uyushgan jinoiy tuzilmalar huquqni muhofaza qilish va sud tizimlarini zaiflashtirishga muvaffaq bo'lmoqdalar. Fosh qiluvchilarni qo'rqitish va o'ch olish uchun ular ko'pincha zo'rlik ishlatadilar. Narkokorrupsiya mavjudligini tasdiqlaydigan dalillar taqdim etuvchi guvohlar aksariyat hollarda o'z hayoti va oila a'zolari hayotini xavf ostiga qo'yadi. Narkokartellar hukumat organlari ishini izdan chiqaradi va qonuniy biznesni korrupsiya domiga ilintiradi. Ayrim mamlakatlarda o'g'rilik jinoyatlarining yarmidan ko'prog'i giyohvandlik vositalarini egallash uchun jinoyatga qo'l urishdan ham tap tortmaydigan giyohvandlar tomonidan sodir etiladi. Giyohvandlik vositalari va psixotrop moddalar bilan qonunga xilof ravishda muomala qilishdan olingan daromadlar hisobidan eng qonli qurolli mojarolarning ayrimlari moliyaviy ta'minlanadi. Uyushgan jinoyatchilik, korrupsiya va giyohvandlik vositalari bilan qonunga xilof ravishda muomala qilish o'rtasidagi aloqa uzib tashlanmasa, giyohvandlik vositalari va psixotrop moddalar ustidan xalqaro nazorat qilishda to'la muvaffaqiyatga erishish mumkin emas [5].

Statistik ko'rsatkichlar yetishtirilayotgan, ishlab chiqarilayotgan giyohvandlik vositalari va psixotrop moddalar muomalasi yildan yilga oshib borayotganidan dalolat beradi. Ham jinoiy biznesga, ham giyohvandlik vositalari va psixotrop moddalarni iste'mol qilishga jalb etilayotgan shaxslar soni ham sezilarli darajada kamayayotgani yo'q. Bu faqat rasmiy ma'lumotlar bo'lib, ular uchun giyohvandlik vositalari va psixotrop moddalar muomalasining o'ta latentligini hisobga olish zarur.

Giyohvandlikka qarshi kurashish sohasida xalqaro hamkorlik mintaqaviy darajada ham amalga oshirilmoqda. MDH davlatlarining hukumat boshliqlari yuqorida ko'rsatilgan konvensiyalar qoidalariga, shuningdek, BMT qarorlari va tavsiyalariga amal qilgan holda 2000-yil 30-noyabrda Giyohvandlik vositalari, psixotrop moddalar va prekursorlar bilan qonunga xilof ravishda muomala qilishga qarshi kurashishda hamkorlik bo'yicha bitimni imzoladilar. Mazkur bitimda hamkorlikning asosiy prinsiplari, yo'nalishlari va shakllari belgilangan, to'g'ridan to'g'ri aloqalarni amalga oshirish uchun vakolatli organlar ko'rsatilgan, ko'maklashish to'g'risidagi so'rovlar asosida hamkorlik qilish tartibi mustahkamlangan.

2002-yil 7-oktabrda MDH davlatlarining Giyohvandlik vositalari, psixotrop moddalar va prekursorlar bilan qonunga xilof ravishda muomala qilishga qarshi kurashishda hamkorlik konsepsiyasi qabul qilindi.

Bitim va konsepsiyani rivojlantirish uchun 2004-yil 16-sentabrda MDH davlatlari boshliqlari tomonidan 2005–2007-yillar uchun mo'ljallangan giyohvandlik vositalari, psixotrop moddalar va prekursorlar bilan qonunga xilof ravishda muomala qilishga qarshi kurashishda hamkorlik dasturi tasdiqlandi.

O'zbekiston Respublikasi tomonidan giyohvandlikning tarqalishi va uning noqonuniy muomalasiga qarshi kurashish, giyohvand moddalar ustidan nazoratni mustahkamlash borasida xalqaro majburiyatlarni bajarish jarayoni davom etmoqda. Respublikamizda Osiyo, Yevropa, Amerika davlatlari bilan ikki tomonlama hamda MDH, ShHT va Markaziy Osiyo mintaqaviy muvofiqlashtiruvchi axborot markazi (MOMMAM) formatlarida ko'p tomonlama hamkorlikning shartnomaviy-huquqiy

bazasi yaratilgan bo'lib, hozirgi kunda keng qo'llanmoqda. Shuningdek, Qozog'iston, Tojikiston va Qirg'iziston respublikalarining mutasaddi tashkilotlari bilan ushbu davlatlar hududida narkojinoyat sodir etgan fuqarolar ro'yxatlari almashinuvi yo'lga qo'yilgan. Narkotik moddalarning noqonuniy muomalasiga qarshi kurashishda mamlakatimizdagi vazirlik va idoralarning moddiy-texnik bazasini hamda kadrlar salohiyatini mustahkamlash maqsadida respublikamizda BMT, Yevropa Ittifoqi, Yevropada Xavfsizlik va Hamkorlik Tashkiloti hamda Konrad Adenauer nomidagi fondning bir qator xalqaro loyihalari amalga oshirilmoqda. Xalqaro loyihalar doirasida respublikaning mutasaddi tashkilotlari va huquqni muhofaza qilish organlari xodimlari uchun trening va o'quv kurslari tashkil etilmoqda. ShHT doirasida amaliy hamkorlik yo'lga qo'yilgan. Respublikamiz ShHTning 2015-2016-yillar uchun tayyorlangan narkotik moddalarga qarshi kurashish strategiyasi va uni amalga oshirish dasturi doirasida o'tkazilgan tadbirlarda ishtirok etdi [11]. Shuningdek, ikki tomonlama hamkorlik doirasida 2014-yil 3-15-may kunlari O'zbekiston delegatsiyasi AQShda bo'lib, tashrif davomida Narkotiklarga qarshi kurashish boshqarmasi ma'muri bilan uchrashib, giyohvandlik moddalarning noqonuniy muomalasiga qarshi kurashishda hamkorlik qilish masalasi muhokama qilingan. AQSh bilan giyohvandlikka qarshi kurashish sohasida xalqaro hamkorlik qilish bo'yicha kelishuv imzolangan [12].

Darhaqiqat, 2024-yil 4-iyun kuni BMT Bosh Assambleyasi O'zbekiston tashabbusi bilan qabul qilingan "Markaziy Osiyo davlatlarining giyohvandlik bilan bog'liq muammolarni samarali hal etish va bartaraf etish uchun yagona front sifatida hamkorlik qilishga tayyorligi" rezolyutsiyasini bir ovozdan qabul qildi. Bu rezolyutsiya konsepsiyasi O'zbekiston Prezidentining 2021-yil sentabr oyida BMT Bosh Assambleyasining 76-sessiyasidagi nutqi asosida ishlab chiqilgan bo'lib, hujjatda davlat rahbari tashabbusi bilan qabul qilingan.

2024-2028-yillarda O'zbekiston Respublikasining narkotiklarning noqonuniy aylanishi va giyohvandlikka qarshi kurashish milliy strategiyasining asosini tashkil etuvchi konseptual qoidalar hisobga olinganligi bilan ahamiyatlidir. Qarorda qayd etilishicha, Markaziy Osiyoda barqaror rivojlanish maqsadlariga erishish mintaqada narkotrafik va giyohvandlikka qarshi kurashish bilan chambarchas bog'liq.

Shuningdek, mintaqa davlatlari hamkorlikning to'plangan ijobiy tajribasidan kelib chiqib, jahonda giyohvandlik muammosini hal qilishga global yondashuv doirasida giyohvandlikka qarshi samarali hamkorlik qilish, giyohvandlik vositalari va ular prekursorlarining noqonuniy aylanishiga qarshi kurashish bo'yicha kompleks chora-tadbirlarni qabul qilish, shuningdek, strategik tashabbuslar va chora-tadbirlar rejalarini ishlab chiqish nazarda tutilgan.

2011-yil 14-sentabrda O'zbekiston Respublikasining "Giyohvandlik vositalari, psixotrop moddalar va ular prekursorlarining qonunga xilof ravishda muomalada bo'lishiga qarshi kurashish bo'yicha Markaziy Osiyo mintaqaviy axborot muvofiqlashtirish markazini tashkil etish to'g'risida Ozarbayjon Respublikasi, Qozog'iston Respublikasi, Qirg'iston Respublikasi va O'zbekiston Respublikasi o'rtasidagi (Ostona, 2006-yil 24-iyul) bitimni ratifikatsiya qilish haqida"gi Qonuni qabul qilingan. Ushbu qonunga asosan, giyohvandlik vositalari, psixotrop moddalar va

ular prekursorlarining qonunga xilof ravishda muomalada bo'lishiga qarshi kurashish bo'yicha Markaziy Osiyo mintaqaviy axborot muvofiqlashtirish markazini tashkil etish to'g'risida Rossiya Federatsiyasi, Ozarbayjon, Qozog'iston, Qirg'iz Tojikiston, Turkmaniston va O'zbekiston Respublikalari o'rtasidagi bitim ratifikatsiya qilingan.

MDH davlatlarining Parlamentlararo assambleyasi tomonidan "Giyohvandlik vositalari, psixotrop moddalar va ularning prekursorlari to'g'risida"gi namunaviy qonun loyihasi ishlab chiqildi. Mazkur qonun loyihasiga giyohvandlik vositalari, psixotrop moddalar va ularning prekursorlari bilan qonunga xilof ravishda muomala qilishga qarshi kurashishda hamdo'stlik ishtirokchisi bo'lgan davlatlarning milliy qonunchiligini yanada uyg'unlashtirishga qaratilgan tavsiyalar ilova qilingan.

Xususan, MDH makonida Afg'oniston hududidan narkotrafikka qarshi kurashish masalalari bilan har biri o'z rejalari, loyihalari va dasturlariga ega bo'lgan tashkilotlar hamda organlar – BMTning Giyohvandlik vositalari va jinoyatchilik bo'yicha boshqarmasi, MDH, ShHT, shuningdek, Rossiya – NATO Kengashi shug'ullanishini hisobga olib, mazkur muammoni yechish bo'yicha kelishilgan chora-tadbirlarni ishlab chiqish maqsadida ularning faoliyati BMTning Giyohvandlik vositalari va jinoyatchilik bo'yicha boshqarmasi mutasaddiligi ostida muvofiqlashtirilsa va birlashtirilsa, maqsadga muvofiq bo'lar edi.

Afg'oniston atrofidagi birinchi (XXR, O'zbekiston, Tojikiston, Turkmaniston, Eron, Pokiston) va ikkinchi (Rossiya, Qozog'iston, Qirg'iziston va boshqa.) "xavfsizlik mintaqalari" da tegishli xizmatlarning salohiyatini kuchaytirish va mazkur mamlakatlar huquqni muhofaza qilish organlarining afg'onistonlik hamkasblari va xalqaro organlarning Afg'onistondagi vakolatxonalari bilan yaqin hamkorlik aloqalarini doimiy asosda o'rnatish, bizningcha, o'rinli bo'ladi.

Xulosalar

MDH ishtirokchisi bo'lgan davlatlarning narkotrafikka qarshi kurashishda o'zaro hamkorligini muvofiqlashtirish darajasini kuchaytirish, mazkur hamkorlikning samaradorligini oshirish maqsadida faoliyatning mazkur yo'nalishi hamdo'stlikning ixtisoslashtirilgan muvofiqlashtirish organi doirasida amalga oshirilsa, ayni muddao bo'lar edi.

Bundan tashqari, yuzaga kelgan vaziyat jamiyatda giyohvandlikning tarqalishi ijtimoiy-iqtisodiy sabablarini bartaraf etish, xalqaro jamg'armalarning imkoniyatlaridan foydalanish va sog'lom turmush tarzini faol targ'ib qilishda yanada yaqin hamkorlikni talab etadi.

Giyohvandlik vositalari, psixotrop moddalar va ularning prekursorlari bilan qonunga xilof ravishda muomala qilishga qarshi kurashishning istiqboli porloq yo'nalishlari qatoriga quyidagilarni ham kiritish mumkin:

– BMTning Giyohvandlik vositalari va jinoyatchilik bo'yicha boshqarmasi hamda uning Moskva va Toshkent shahridagi vakolatxonalari, Giyohvandlik vositalari ustidan nazorat bo'yicha xalqaro qo'mita, Giyohvandlik vositalari bo'yicha komissiya, giyohvandlik vositalari ustidan xalqaro nazorat bo'yicha BMT dasturining ijrochi direktori, giyohvandlik vositalari, psixotrop moddalar va ularning prekursorlari bilan qonunga xilof ravishda muomala qilishga qarshi kurashish masalalari bo'yicha

ixtisoslashgan boshqa xalqaro tashkilotlar, shuningdek, Yevropa Ittifoqi a'zosi bo'lgan davlatlar bilan hamkorlikni MDH mamlakatlarining Afg'oniston bilan chegaralarida narkotrafikni samarali to'xtatish imkonini beradigan zaruriy sharoitlar yaratish uchun moliyaviy mablag'lar va texnik imkoniyatlarni mumkin qadar keng jalb qilish maqsadida kengaytirish va chuqurlashtirish;

- MDH ixtisoslashtirilgan tuzilmalari: Uyushgan jinoyatchilikka qarshi kurashishni muvofiqlashtirish byurosi, Aksilterror markazi hamda ularning Dushanbe va Bishkek shaharlaridagi tezkor guruhlarining Markaziy Osiyo mintaqaviy muvofiqlashtirish axborot markazi, MDH mamlakatlarining vakolatli organlari bilan hamkorligini yanada faollashtirish;

- BMTning Giyohvandlik vositalari va jinoyatchilik bo'yicha boshqarmasi hamda xalqaro tashkilotlar hamkorligida giyohvandlik va narkojinoyatlarga qarshi kurashish yo'nalishida yirik xalqaro anjuman chaqirish, tadbirlarni o'tkazish bo'yicha ilg'or tajribalarni joriy qilish;

- bugungi kunda onlayn makonda internet tobora muhim rol o'ynayotganini, aynan giyohvand moddalar savdosi, psixotrop moddalar manbalari – prekursorlar qidirishdagi uning rolini e'tiborga olsak, global xarakter kasb etadi. Yo'nalishda huquqni muhofaza qilish organlarining xalqaro hamkorligini, birgalikdagi sa'y-harakatlarini kuchaytirish lozim.

Xulosa o'rnida, hozirgi davr muammolari va xavfsizlikka tahdidlarni hisobga olib, giyohvandlik vositalari, psixotrop moddalar va ularning prekursorlari bilan qonunga xilof ravishda muomala qilishga qarshi kurashishda xalqaro hamkorlikni yanada takomillashtirish zarur hisoblanadi.

REFERENCES

1. UNODC. Addiction, crime and insurgency: the transnational threat of Afghan opium. 2009, p. 27.
2. World Drug Report. Available at: <http://www.un.org/ru/development/surveys/drugs.shtml>
3. Matskevich I.M., Zaripov Z.S. Narkotiki v Rossii i mire [Drugs in Russia and the world]. *Criminological Essays*, Moscow, 2009, p. 7.
4. Liga znayet: istoriya sozdaniya i rezul'taty raboty [League of Nations: history of creation and results of work]. RIA News. Available at: <http://ria.ru/>
5. National Information-Analytical Center on Drug Control under the Cabinet of Ministers of the Republic of Uzbekistan (NIACDC). Available at: <http://m.ncdc.uz/en/o-tsentre/tseli-zadachi-i-funksii-tsentra/>
6. Report of the International Narcotics Control Board for 2023 (E/INCB/2023/1). United Nations, Vienna, 2024. Available at: https://unis.unvienna.org/unis/uploads/documents/2024-INCB/2325540R_INCB_Annual_Report.pdf

7. Definition of terms. United Nations. Available at: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/
8. Narcotic Drugs: Estimated World Requirements for 2011. Statistics for 2009. United Nations, no. T. 11, XI. 2.
9. Psychotropic Substances: Statistics for 2009 – Assessments of Annual Medical and Scientific Requirements for Substances in Schedules II, III and IV of the Convention on Psychotropic Substances of 1971. United Nations, no. T. 11, XI. 3.
10. Report of the International Narcotics Control Board 2010. United Nations, Vienna, 2011. Available at: http://www.incb.org/pdf/annual-report/2010/ru/AR_2010_Russian.pdf
11. Informatsionnyy billyuten' o narkosituatsii v Tsentralnoaziatskom regione [Fact sheet on the drug situation in the Central Asian region]. Tashkent, 2015, p. 55.
12. Leamy W.J. International Cooperation through the Interpol System to Counter Illicit Drug Trafficking. *Bulletin on Narcotics*, 1983, pp. 55–60.
13. Uvarova I.A. The Main Directions and Forms of International Cooperation in the Field of Illicit Drug Trafficking. A.V. Semenov, I.A. Sokolov (Eds.). *Sustainable Development: Society, Ecology, Economy. Earth and Environmental Sciences Library*. Springer, Cham, 2021. DOI: 10.1007/978-3-030-73110-6_12
14. Emmers R. International Regime-Building in ASEAN: Cooperation against the Illicit Trafficking and Abuse of Drugs. *Contemporary Southeast Asia*, 2007, vol. 29, no. 3, pp. 506–25. *JSTOR*. Available at: <http://www.jstor.org/stable/25798850>
15. Ettang D.O. 'Desperados, Druggies and Delinquents': Devising a Community-Based Security Regime to Combat Drug Related Crime. *Africa Development*, 2017, vol. 42, no. 3, pp. 157–176. *JSTOR*. Available at: <http://www.jstor.org/stable/90018139>